

LAKIALOITE 5/2008 vp

Laki turvatoimista eduskunnassa ja laki turvallisuusselvityksistä annetun lain 4 ja 19 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

YLEISPERUSTELUT

I Nykytila

1.1 Käytäntö

Eduskunnan turvallisuusvalvonta ja -toiminta on keskitetty turvallisuusyksikköön. Osastotasoinen yksikkö perustettiin eduskunnan kansliaan vuoden 2005 alussa. Turvallisuusyksikkö toimii eduskunnan kanslian ohjesäännön (320/1987) 4 §:n nojalla suoraan puhemiehen ja pääsihteerin alaisuudessa. Turvallisuusyksikkö vastaa mainitun ohjesäännön 17 §:n mukaan eduskunnan turvallisuusjärjestelmän kehittämisestä ja sen toimivuudesta kaikissa olosuhteissa sekä pelastustoiminnasta ja väestönsuojelusta.

Turvallisuusyksikköä johtaa turvallisuusjohtaja, ja sen henkilöstöön kuuluvat turvallisuusjohtajan ohella turvallisuusesimies, turvallisuusvalvojat, ulko-ovien kulunvalvonnasta vastaavat virastopalvelujaoston virkamiehet sekä puhemiesten autonkuljettajat (yhteensä noin 50 henkilöä). Turvallisuuden osa-alueisiin eduskunnassa kuuluvat muun muassa turvallisuusjohtaminen, toimitilojen turvallisuus, kulunvalvonta ja turvallisuustiedottaminen.

Eduskunnan tiloissa työskentelee päivittäin yli 1 100 henkilöä. Lukuun kuuluvat 200 kansanedustajaa, noin 480 eduskunnan kanslian palveluksessa olevaa, edustajien avustajat (182),

eduskuntaryhmien henkilöstö (40), eduskuntaravintoloiden palveluksessa olevat (noin 25), eduskuntaan akkreditoidut toimittajat (126) ja kuvaajat (72) sekä kieltenopettajina ja eräissä muissa tehtävissä toimivat (noin 10). Eduskunnassa käyvien vieraiden määrä vaihtelee kuu-kaudessa 2 000—16 000:een ja ylittää vuositasolla jo 150 000.

Eduskuntaan saapuville ulkopuolisille henkilöille on vuodesta 1995 suoritettu turvatarkastuksia. Turvatarkastus toimitetaan siten, että henkilö kulkee porttia muistuttavan metallinilmäsimen läpi. Henkilön mukana olevat tavarat kulkevat läpivalaisevan laitteen läpi. Myös eduskuntaan saapuva posti ja lähetykset läpivalaistaan säännönmukaisesti. Täysistunnossa on aina läsnä turvallisuushenkilöstöön kuuluva, joka seuraa yleisön käyttäytymistä yleisölehterillä. Silloin kun käsittelyssä on laajaa kiinnostusta herättävä asia, jonka yhteydessä on odotettavissa häiriöitä, turvallisuushenkilöstön määrää lisätään.

Turvatarkastusta ei ole edellytetty kaikilta eduskuntaan saapuvilta henkilöiltä. Käytäntönä on ollut, että eräät henkilöryhmät, kuten eduskunnan ja eduskuntaryhmien henkilöstö, osa valiokunnissa kuultavista asiantuntijoista, muiden valtioiden parlamentaarikot, tietyt ulkomaiset

vieraat, veteraanikansanedustajat ja kansanedustajien sukulaiset sekä eduskuntaan akkreditoituidet toimittajat ja kuvaajat voivat saapua eduskuntaan ilman turvatarkastusta. Eräissä tilanteissa turvatarkastuksesta huolehtivat arvioivat saamiensa ohjeiden mukaan turvatarkastuksen tarpeellisuuden.

Yhdelletoista turvallisuusyksikköön kuuluvalla henkilölle on myönnetty niin sanotut rajoitetut poliisivaltuudet, joista säädetään poliisilain (493/1995) 8 §:n 1 ja 2 momentissa. Niiden mukaan sisäasiainministeriö voi antaa koko maassa ja lääninhallitus läänissä nimetyille henkilölle sellaisia poliisilain mukaisia poliisivaltuuksia, joita tämä määrättyssä tehtävässään tarvitsee. Eduskunnassa valtuudet ovat käsittäneet ainoastaan oikeuden saada henkilötiedot pyynnöstä.

Eduskunnassa on varsin harvoin jouduttu ryhtymään toimenpiteisiin eduskunnan toiminnan ja järjestyksen suojaamiseksi. Myöskään voimakeinojen käyttöön ei yleensä ole ollut tarvetta. Eräissä tilanteissa on jouduttu kuitenkin pidättämään vaarallisena pidettävää henkilöä poliisin saapumiseen asti, jolloin kiinni ottaminen on perustettu pakkokeinolain (450/1987) 1 luvun 1 §:n mukaiseen jokamiehen kiinniotto-oikeuteen.

1.2 Lainsäädäntö

Eduskunnan turvatoimista ei ole säädetty lain tasolla. Ei ole myöskään yleistä lainsäädäntöä, jonka nojalla eduskunnassa olisi mahdollista ryhtyä turvatoimiin. Kansliatoimikunnan päätös turvallisuustarkastuksista eduskunnassa (25.3.1990) on toiminut eräänlaisena pohjana turvallisuusvalvonnan järjestelyille.

Muiden viranomaisten osalta turvallisuustoimien sääntely on pitkälti lain tasolla ja säännökset ovat usein viranomaiskohtaisia. Turvatoimista ja pakkokeinoista säädetään poliisilaissa (493/1995), esitutkintalaissa (449/1987) ja pakkokeinolaissa. Poliisilakiin sisältyvät yleiset säännökset poliisin toiminnasta ja toimivaltuuksista sekä menetelmistä rikosten ennalta estämisessä. Esitutkintalaissa säädetään muun muassa

esitutkinnassa noudatettavista yleisistä periaatteista ja kuulusteluista. Pakkokeinolakiin sisältyvät puolestaan säännökset rikoksen esitutkinnassa käytettävistä pakkokeinoista, kuten pidättämisestä ja vangitsemisesta sekä takavarikosta ja kotietsinnästä. Pakkokeinolaissa säädetään myös niin sanotuista salaisista pakkokeinoista (telekuuntelu, televalvonta ja tekninen tarkkailu).

Turvatoimista, kuten turvatarkastuksesta/turvallisuustarkastuksesta, henkilöntarkastuksesta, henkilön pääsyn estämisestä ja poistamisesta, kiinniottamisesta sekä voimankäytön ja voimankäyttövälineiden käytön edellytyksistä sisältyy säännöksiä muun muassa vankeuslakiin (767/2005), järjestyslakiin (612/2003), järjestyksenvalvojista annettuun lakiin (533/1999), rajavartiolaitokseen (578/2005) ja yksityisistä turvallisuuspalveluista annettuun lakiin (282/2002). Puolustusvoimista annettuun lakiin (551/2007) sisältyvät säännökset turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitämisestä puolustusvoimien pysyvässä käytössä olevalla alueella. Erytysnäköksiä turvatoimista on lisäksi turvatarkastuksista tuomioistuimissa annetussa laissa (1121/1999), järjestyksen pitämisestä joukkoliikenteessä annetussa laissa (472/1977) sekä eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetussa laissa (485/2004). Säännökset turvatoimista ja pakkokeinoista lentoliikenteessä sisältyvät ilmailulakiin (1242/2005).

Toistuvat lainmuutokset ovat johtaneet poliisi-, esitutkinta- ja pakkokeinolain välisen rajan hämärtymiseen sekä lainsäädännön vaikeaselkoisuuteen soveltajan kannalta. Sekä eduskunta (HaVM 10/2005 vp, PeVL 11/2005 vp, LaVL 6/2005 vp, LaVL 7/2004 vp ja LaVM 31/2002 vp) että ylimmät lainvalvoajat ovat pitäneet lainsäädännön kokonaisuudistusta välttämättömänä. Sisäasiainministeriö asetti yhdessä oikeusministeriön kanssa maaliskuussa 2007 toimikunnan valmistelemaan kyseessä olevan lainsäädännön uudistamista. Toimikunnan tehtävänä on selkeyttää lukuisten osittaisuudistusten vuoksi vaikeaselkoiseksi muodostunutta lainsäädäntökokonaisuutta. Samalla on tarkoitus uudistaa la-

kia soveltavien viranomaisten toimivaltuuksia niin, että rikostorjunnan tehokkuusvaatimukset sekä perus- ja ihmisoikeudet tulevat tasapuolisesti huomioon otetuiksi.

Turvallisuustoimintaan liittyvänä on syytä mainita lisäksi turvallisuusselvityksistä annettu laki (177/2002), jonka tarkoituksena on turvallisuusselvitysmenettelyä käyttämällä parantaa mahdollisuuksia estää ennakolta rikokset, jotka vahingoittaisivat vakavasti lain 2 §:ssä lueteltuja julkisia etuja ja eräissä tapauksissa myös yksityisiä taloudellisia etuja. Turvallisuusselvityksiä ovat perusmuotoisen turvallisuusselvityksen ohella suppea sekä laaja turvallisuusselvitys.

Turvallisuusselvitys voidaan lain 1 §:n mukaan tehdä virkaan tai tehtävään hakeutuvasta sekä tehtävään tai koulutukseen otettavasta taikka virkaa tai tehtävää jo hoitavasta. Lain 19 §:n mukaisen suppean turvallisuusselvityksen tarkoituksena on puolestaan selvittää, voidaanko henkilölle työtehtävissään järjestää oikeus päästä tiettyyn paikkaan tai tilaan. Pykälässä luetaan tyhjentävästi tällaiset paikat ja tilat. Suppea turvallisuusselvitys on tarkoitettu tilanteeseen, jossa ulkopuolinen henkilö pääsee laissa lueteltuun tilaan tai paikkaan esimerkiksi siellä suoritettavan korjaustyön taikka muun toimenpiteen tai tehtävän vuoksi.

Eduskunnan kansliatoimikunta, eduskunnan oikeusasiamies ja valtiontalouden tarkastusvirasto voivat lain 4 §:n 1 momentin mukaan hakea perusmuotoisen turvallisuusselvityksen tekemistä. Lain perustelujen mukaan (HE 43/2001 vp, s. 33) kansliatoimikunta mainitaan laissa hakijana, koska turvallisuusselvitysten tarve liittyy jo luonteensa puolesta tärkeisiin nimitysasioihin.

Eduskunnan työjärjestyksen 66 §:ssä säädetään järjestyksen ylläpidosta täysistunnossa. Sen nojalla puhemies voi määrätä parvet tyhjennettäviksi, jos se on tarpeen järjestyksen palauttamiseksi.

1.3 Turvatoimien sääntely eräiden Pohjoismaiden kansanedustuslaitoksissa

Ruotsi

Ruotsissa on säädetty laki parlamentin tilojen turvavalvonnasta (Lag om säkerhetskontroll i riksdagens lokaler, 1988:144). Lakiin sisältyvät säännökset turvatarkastuksen ja henkilöntarkastuksen edellytyksistä ja suorittamisesta, kielletyistä esineistä ja niiden poisottamisesta, pääsyn estämisestä ja parlamentin tiloista poistamisesta sekä päätöksenteosta laissa säädetyistä toimenpiteistä. Turvavalvonnan tarkoitus on ehkäistä parlamentin tiloissa rikokset, joista koituu vakavaa vaaraa jonkun hengelle, terveydelle tai vapaudelle taikka joissa omaisuutta laajamittaisesti tuhoetaan.

Turvavalvonnasta päättää puhemies päätöksellä, jonka tulee koskea määrättyä tilaisuutta tai ajanjaksoa. Turvavalvonnan kohteena voivat olla parlamentin tiloissa olevat lukuun ottamatta kansanedustajia. Lain soveltaminen ulotettiin vuonna 2006 tehdyllä lainmuutoksella parlamentin henkilöstöön ja ryhmäkanslioihin, joihin lakia sovelletaan kuitenkin vain erityisestä syystä. Puhemiehen päätöksellä turvavalvonnasta voidaan luopua jonkun tai joidenkin henkilöiden osalta. Turvavalvontaan kuuluu laissa tarkoitetuissa rikoksissa mahdollisesti käytettävien aseiden ja esineiden etsintä, mihin voi kuulua henkilöntarkastus sekä henkilön mukana olevien tai paikalta löydettyjen tavaroiden tarkastaminen. Jos turvatarkastuksessa löytyy tällainen ase tai esine eikä sitä takavarikoida oikeudenkäymiskaaren nojalla, tulee haltijaa kehottaa luovuttamaan ase tai esine säilyttämistä varten. Talteen saadaan ottaa myös esine, joka löytyy ilman haltijaa. Turvavalvontaan liittyvät toimet saa suorittaa poliisi tai poliisin määräyksen nojalla parlamentin vartiohenkilöstö. Henkilöntarkastusta ei saa kuitenkaan suorittaa muu kuin poliisi. Pääsy parlamentin tiloihin voidaan estää tai sieltä voidaan poistaa henkilö, joka kieltäytyy turvatarkastuksesta tai joka ei pyynnöstä luovuta mukanaan olevia tavaroita säilytettäväksi vierailun ajaksi. Lakiin ei sisälly säännöksiä postin tai lähetysten tarkastamisesta.

Parlamentin ja sen virastojen turvallisuusjärjestelyjä koskee myös parlamentin ja sen virastojen turvasuojauksesta vuonna 2006 annettu laki (Lag om säkerhetskydd i riksdagen och dess myndigheter, 2006:128), joka korvasi vastaavan aikaisemman lain vuodelta 1983 (Lag om säkerhetskydd i riksdagen, 1983:953). Uuteen lakiin sisältyvät perussäännökset laissa mainittujen viranomaisten velvollisuudesta järjestää turvatoimensa sen mukaan kuin niiden toiminnan laatu, laajuus ja muut olosuhteet antavat aihetta. Sääntelyssä on pyritty joustavuuteen, jotta turvallisuustoimenpiteisiin voidaan tarpeen mukaan ryhtyä nopeallakin aikataululla.

Lain soveltamisessa tulee ottaa huomioon jokaisen oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta samoin kuin parlamentin toiminnan avoimuus yleisön ja tiedotusvälineiden suuntaan sekä jokaisen henkilökohtainen loukkaamattomuus. Turvallisuustoimilla suojataan valtiota vakoilulta, tuhotöiltä sekä muilta valtion turvallisuutta vaarantavilta rikoksilta. Suojan kohteena ovat myös lain nojalla salassa pidettävät tiedot, jotka liittyvät valtion turvallisuuteen. Erityistä huomiota tulee kiinnittää tietoihin, joita ylläpidetään automaattisella tietojenkäsittelyllä. Turvatoimilla ehkäistään lisäksi terrorismiin luettavia rikoksia sen mukaan kuin terrorismirikoksia koskevan lain (Lagen om straff för terroristbrott, 2003:148) 2 §:ssä säädetään riippumatta siitä, vaarantavako rikokset valtion turvallisuutta. Turvallisuusvalvonnalla tulee varmistaa muun muassa, että kukaan asiaton ei pääse käsiksi valtion turvallisuuden suojaamiseksi salassa pidettäviin tietoihin ja että vain luotettavina pidettävät henkilöt osallistuvat toimintaan, joka liittyy valtion turvallisuuteen. Laissa tarkoitettun viranomaisen tulee laatia kirjallinen sopimus turvallisuuden varmistamiseksi, jos se pyytää tarjousta hankinnasta tai valmistele sellaista hankintaa, jossa tulee ilmi valtion turvallisuutta koskevia salassa pidettäviä tietoja tai asioita.

Parlamentin turvallisuuteen liittyy lisäksi soveltamisalaltaan laaja turvasuojelulaki (Säkerhetskyddslagen, 1996:627). Laki koskee valtiota, kuntia sekä yksityisiä yhteisöjä ja tietyin

edellytyksin myös yksityishenkilöitä. Turvasuojelulain 2 §:n mukaan parlamenttiin sovelletaan ainoastaan lain 11—29 §:ää. Henkilön turvallisuus selvitys tulee laatia, jos henkilön tehtävät liittyvät valtion turvallisuuteen tai tehtävässä käytetään tietoja terrorismin ehkäisyä koskevista toimista. Lakiin sisältyvät säännökset henkilörekisteritietojen käytöstä turvallisuus selvityksissä sekä tehtävien turvaluokituksista, eräissä tapauksissa laadittavasta erityisestä henkilöselvityksestä, suostumuksen antamisesta selvitykseen sekä päätöksenteosta edellä luetelluissa kysymyksissä. Laissa säädetään lisäksi henkilöä koskevien rekisteritietojen luovuttamisesta ja henkilön luotettavuudesta päättämisestä sekä luetellaan erikseen Ruotsin kansalaisuutta edellyttävät tehtävät.

Norja

Norjan parlamentin turvallisuusvalvonnan sääntelyyn liittyy lain tasolla lähinnä turvallisuuslaki (Lov om forebyggende sikkerhetsjeneste 1998-03-20 nr 10), joka koskee valtion ja kunnan viranomaisia, tuomioistuimia ja eräissä tapauksissa myös tavarantai palveluntoimittajia. Vaikka turvallisuuslain 2 §:n 5 momentin mukaan laki ei koske parlamenttia, parlamentin pääsihteerin määräyksestä sitä noudatetaan soveltuvin osin. Käytännössä tämä on tarkoittanut lähinnä lain 4—7 lukuun sisältyviä säännöksiä. Lain tarkoituksena on turvata valtion etua itsenäisyyteen, turvallisuuteen ja muihin keskeisiin kansallisiin turvallisuusintresseihin kohdistuvilta uhkilta. Lisäksi tarkoituksena mainitaan yksilön turvasta huolehtiminen sekä perusteiden säätäminen ehkäisevään turvallisuustoimintaan liittyvälle valvonnalle. Lakiin sisältyvät säännökset valtion viranomaisten turvallisuustoimen järjestämisestä sekä kansallisesta turvallisuusviranomaisesta ja sen velvollisuuksista samoin kuin oikeudesta saada tehtävien kannalta tarpeellisia tietoja. Turvallisuuslaissa ei ole säännöksiä voimakeinojen käytöstä.

Norjan parlamenttiin sovellettavassa lain 4 luvussa säädetään tietoturvallisuudesta, kuten asiakirjojen salassapitoluokituksesta, salassapitovelvollisuudesta sekä salassa pidettävien tieto-

jen käsittelystä ja automaattisesta tietojenkäsittelystä. Salassa pidettäviä tietoja saa käsitellä vain kansallisen turvallisuusviranomaisen hyväksymissä tietojärjestelmissä, ja turvallisuusviranomaisella on oikeus tietojärjestelmien valvontaan. Lain 5 lukuun sisältyvät säännökset suojakohteiden turvaamisesta niitä uhkaavilta toimilta. Lain 6 luvussa säädetään henkilön turvallisuus selvityksen edellytyksistä, jotka liittyvät laissa mainitun turvaluokitellun tiedon käsitelyyn. Lukuun sisältyvät myös säännökset turvallisuus selvityksen laatimisesta ja oikeudesta saada rekisteritietoja, muita tietoja ja lausuntoja selvitystä varten sekä turvallisuus selvityksen perusteella tehtävästä arvioinnista ja siinä huomioon otettavista seikoista. Lain 7 luvussa ovat säännökset turvaluokitelluista hankinnoista. Valtion turvallisuuteen liittyvissä hankinnoissa tulee laatia turvallisuus sopimus hankinnan tekemisen viranomaisen ja tilauksensaajan välillä. Sopimuksella turvataan valtion turvallisuuteen liittyvän tiedon säilyminen salaisena. Ulkomaisten hankintojen osalta sopimuksen osapuolena on valtion turvallisuusviranomaisen. Säädetyn turvaluokituksen mukaisiin tietoihin pääsyn mahdollistavassa hankinnassa tulee sopijaosapuolesta laatia lisäksi turvallisuus selvitys.

Lakia alemmalla tasolla parlamentin turvallisuus toimista on annettu sisäinen ohje (Adgangsreglement for Stortinget, 15.6.2006), johon on koottu määräykset eri henkilöiden pääsystä parlamenttiin ja sen tiloihin, vierailuista, parlamentin kokoustilojen käytöstä, median edustajien ja eräiden ryhmien oikeuksista päästä parlamentin eri tiloihin, valokuvauksesta ja televisioinnista sekä matkapuhelimien ja tietokoneen käytöstä.

Tanska

Tanskassa ei ole erikseen lainsäädäntöä parlamentin turvajärjestelyistä. Turvallisuus henkilöstön mitoitus on sopeutettu siihen, että parlamentissa työskentelee päivittäin noin 1 200 henkilöä. Lisäksi päivittäisiä kävijöitä on noin 2 000—2 300, joista osa osallistuu kokouksiin, osa vieraillee parlamentissa ja osa parlamentin ravintolassa.

Turvallisuusvalvonnasta ja turvallisuusasioista on kirjallinen ohjeistus, jonka tavoitteena on parlamentin riittävä turvallisuus ja avoimuus. Ohjeen mukaan tämän mahdollistavat valmius, vuoropuhelu, käyttäjävastuu ja ajanmukainen turvallisuustaso. Turvallisuus toimet pyritään toteuttamaan niin, että kaikki ovat niistä tietoisia ja toimivat hyväksytyjen käytäntöjen mukaisesti. Turvallisuusyksikkö tekee kahden vuoden välein riskiarvioinnin, joka perustuu toimintaympäristön uhkakuviin, viranomaisten ja puhemiehistön vaatimuksiin ja odotuksiin sekä ottaa huomioon hallinnolliset uudistukset. Parlamentin puhemiehistö käsittelee ja hyväksyy riskinarvioinnin toteuttamissuunnitelmiseen ja vahvistaa turvallisuustason kahdeksi vuodeksi kerrallaan.

Valmiussuunnitelma toimii työvälineenä kriisitilanteissa ja yleisen turvallisuuden ylläpidossa. Suunnitelmasta ilmenee myös, missä tilanteissa turvallisuustasoa on muutettava. Turvallisuustason muutostarpeita arvioidaan jatkuvasti ulkoisten olosuhteiden pohjalta ja yhteistyössä asianomaisten viranomaisten kanssa. Käytäntönä on, että kaikki parlamentin tiloissa järjestettävissä kokouksiin osallistuvat turvatarkastetaan riippumatta siitä, kuuluvatko he henkilöstöön. Turvallisuusjärjestelyistä sovitaan erikseen tiettyjen tilanteiden järjestelyissä, kuten EU:n puheenjohtajuuskauteen liittyvien kokousten osalta.

1.4 Nykytilan arviointi

Eduskunnan turvallisuustilanne on ollut varsin hyvä. Käytössä oleva turvateknikka on mitoitettu riittävälle tasolle ja tarpeellisina pidettäviin turvatoimiin on varauduttu. Turvatoimilla ei kuitenkaan ole lainsäädännöllistä pohjaa, vaan turvallisuusvalvonnan sääntelypohjana on toiminut kansliatoimikunnan päätös turvallisuustarkastuksista eduskunnassa (23.3.1990). Päätös on säädöstasoltaan riittämätön voimakeinojen ja muiden turvatoimien sääntelyyn.

Turvatarkastukset ovat perustuneet vapaahetuisuuteen, minkä varassa ne on yleensä voitu järjestää. Samoin tieto eduskuntaan saapuvan ni-

mestä ja eräissä tapauksissa henkilöllisyydestä on saatu tavallisesti kysymällä. Harvoin esiintyneet häiriöt ovat liittyneet järjestyksen ylläpitämiseen täysistunnossa, ja ne on voitu hoitaa yleensä poistamalla häiriön aiheuttajat lehteriltä. Riittäviin toimiin on voitu ryhtyä ennen kuin uhkaavasta tilanteesta on aiheutunut merkittävä haittaa eduskunnan toiminnalle tai vahinkoa omaisuudelle. Eduskuntataloon saapuvat vieraat ja lehteriyleisö käyttäytyvät yleensä rauhallisesti ja asianmukaisesti.

Voimakeinojen käyttöön ei ole ollut yleensä tarvetta. Harvoissa tällaisissa tilanteissa voimakeinojen käyttö on jouduttu perustamaan pakkokeinolain 1 luvun 1 §:ssä säädettyyn jokamiehen kiinniotto-oikeuteen. Kiinniotto-oikeus edellyttää, että kysymyksessä on verekseltä tai pakenemasta tavattu rikosentekijä ja rikos, josta saattaa seurata vankeutta, tai että rikos on lievä pahoinpitely, näpistys, lievä kavallus, lievä luvaton käyttö, lievä moottorikulkuneuvon käytövarkaus, lievä vahingonteko tai lievä petos. Säännös on tarkoitettu ennakoimattomaan tilanteeseen, jossa toimitaan rikoksen tapahduttua. Säännöksen käyttöala ei siten sovellu hyvin eduskunnan toiminnan ja järjestyksen suojaamisen tarpeisiin. Henkilön kiinni ottamisen pitää olla mahdollista myös tilanteissa, joissa on välttämätöntä torjua muille henkilöille tai omaisuudelle ilmeisesti aiheutuva vakava vaara eikä henkilön pääsyn estäminen tai poistaminen ole riittävä toimenpide. Henkilön pääsyn estäminen ja eduskunnasta poistaminen saattavat edellyttää jos sinällään voimakeinojen käyttöä.

Perustuslain 2 §:ssä ilmaistaan oikeusvaltioperiaate, johon kuuluu se, että julkisen vallan käyttö perustuu lakiin ja että kaikessa julkisessa toiminnassa tulee noudattaa tarkoin lakia. Julkisen vallan käytön toimivaltaperuste tulee aina olla palautettavissa lain tasoiseen sääntelyyn. Perusoikeussäännökset täsmentävät julkisen vallan käyttämiselle asetettuja vaatimuksia. Voimakeinojen käyttö on julkisen vallan käyttöä selkeimmillään.

Eduskunnan turvallisuustoiminnassa tarpeelliset toimivaltuudet liittyvät lähinnä perustus-

lain 7 §:ään, jonka mukaan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua eikä vapautta riistää mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta. Lailla säätämistä edellyttävät siten esimerkiksi henkilöntarkastus ja henkilön kiinni ottaminen. Vaatimus henkilökohtaisesta koskemattomuudesta liittyy läheisesti myös perustuslain 10 §:ään, jolla turvataan yksityiselämän suojaa. Suojan piiriin kuuluu muun muassa oikeus määrätä itsestään ja ruumiistaan. Turvallisuustoiminnassa tarpeelliset toimivaltuudet si-
vuavat myös perustuslain 10 §:ssä säädettyä luottamuksellisen viestin suojaa.

Turvallisuusselvityksistä annetun lain mukainen hakemusmenettely perusselvityksen tekemiseksi on varsin raskas ja tarkoitettu yksittäisiin selvityksiin silloin, kun kysymys on kansliatoimikunnan nimitysvaltaan kuuluvasta virasta, jonka hoitamiseen liittyy turvallisuuden kannalta keskeisiä tehtäviä. Käytännössä eduskunnan kansliatoimikunta ei ole hakenut turvallisuusselvityksiä menettelyn kankeuden ja säännösten suppean sovellettavuuden takia. Lain 19 §:ssä tarkoitettussa suppeassa turvallisuusselvityksessä käytetään hyväksi tietoja, jotka sisältyvät poliisiasiain tietojärjestelmään, rikosrekisteriin, oikeushallinnon tietojärjestelmiin syyteharkinnassa olevista tai olleista rikosasioista, tuomio-lauselmajärjestelmään sekä pääesikunnan pitämään rikostietorekisteriin tai turvallisuustietorekisteriin. Suppea turvallisuusselvitys olisi eduskunnan tarpeisiin riittävän laaja ja tarkoituksenmukainen eduskunnassa työskentelevien henkilöiden taustan selvittämiseksi tarvittaessa. Tämän selvityksen käyttöala on kuitenkin rajattu laissa nykyisin tilapäisten, ulkopuolisten henkilöiden taustan selvittämiseen määrättyissä tilanteissa.

Eduskunnan tietoturvallisuus on järjestetty lainsäädännöllä sekä tarpeellisilla määräyksillä ja sisäisillä ohjeilla sen mukaan kuin sähköisen viestinnän tietosuojalaissa (516/2004) säädetään. Tietoturvallisuuteen kuuluvat tietoliikenne-, laitteisto-, ohjelmisto- ja tietoaineistoturvallisuus.

2 Ehdotukset

2.1 Laki turvatoimista eduskunnassa

Aloitteessa ehdotetaan säädettäväksi laki turvatoimista eduskunnassa. Eduskunnan asema ylimpänä valtioelimenä sekä sen toiminnan erityisluonne puoltavat erillisen lain säätämistä eduskunnan turvatoimista. Eduskuntarakennuksen symboliarvo perustaa osan suojantarpeesta. Talo on eräiltä osin yleisölle avoin, ja eduskunnassa vierailee viikoittain kymmeniä vierasryhmiä sekä lukuisia muita eduskunnan ulkopuolisia henkilöitä. On selvää, että täysistunto- ja valiokuntatyön turvaaminen edellyttää varautumista ja toimintavalmiutta ilman mitään konkreettista uhkaa.

Lakiin ehdotetaan otettaviksi säännökset turvatoimista, jotka ovat välttämättömiä eduskunnan järjestyksen ja toiminnan suojaamiseksi. Tämä tarkoittaa henkilöiden fyysistä suojaamista erilaisilta vaaratekijöiltä ja omaisuuden suojaamista vahingoittamiselta samoin kuin järjestyksen ylläpitämistä eduskuntatyön rauhan takaamiseksi. Tarpeelliset toimivaltuudet liittyvät henkilöllisyyden selvittämiseen, turvatarkastukseen, henkilöntarkastukseen, esineiden haltuunottoon, pääsyn estämiseen ja henkilön poistamiseen sekä henkilön kiinni ottamiseen. Joihinkin toimivaltuuksiin voi liittyä myös voimankäyttöä. Turvallisuustoimiin kuuluu lisäksi posti- ja muiden lähetysten tarkastaminen sekä ajoneuvojen tarkastaminen.

Lain tarkoituksena on luoda valtuudet tarpeellisille turvatoimille. Lailla ei sen sijaan veloiteta turvatoimien järjestämiseen. Turvallisuusvalvonnan suunnittelu ja käytännön järjestäminen ovat eduskunnan johdon ja eduskunnan turvallisuusyksikön vastuulla, ja turvatoimien tarve ja käyttöala arvioidaan osana eduskunnan turvallisuusjärjestelmää. Laissa säädetään kansliatoimikunnalle toimivalta antaa tarkempia määräyksiä turvatoimien käytännön järjestämisestä ja niiden teknisistä yksityiskohdista. Lain suhde muuhun yleistä järjestystä ja turvallisuutta koskevaan sääntelyyn on täydentävä siinä mielessä, että lain nojalla eduskunta voi ryhtyä turvatoi-

miin myös tilanteissa, joissa järjestyksen ylläpito kuuluisi muutoin poliisille.

Lailla pyritään antamaan eduskunnan turvatarkastajille riittävät keinot ja valtuudet turvallisuuteen ja järjestykseen kohdistuvien uhkien torjumiseksi. Lakiin ehdotetaan otettavaksi rajoitussäännös sen varmistamiseksi, että turvatarkastuksen ja turvatoimien kohteena olevan henkilön oikeuksiin puututaan mahdollisimman vähän.

2.2. Laki turvallisuus selvityksistä

Turvallisuus selvityksistä annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että eduskunnan kanslialle säädetään oikeus saada suppea turvallisuus selvitys henkilöstä, joka työskentelee eduskunnan hallinnassa olevissa tiloissa taikka jolla työtehtävissään muutoin on pääsy tällaisiin tiloihin.

3 Ehdotuksen vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset ja henkilöstövaikutukset

Lain tarkoituksena on luoda säädöspohja eduskunnassa käytettävälle turvatoimille. Laissa ei kuitenkaan edellytetä järjestettäväksi uudenlaisia turvatoimia tai nostettavaksi turvallisuuden tasoa. Lain 15 §:n 2 momenttiin sisältyvän siirtymäsäännöksen johdosta ei myöskään ole tarvetta uusiin virkoihin. Sen sijaan vähäisiä kustannuksia koituu lain mukaisten voimankäyttövälineiden hankinnasta sekä niiden käyttöä varten hankittavasta koulutuksesta.

4 Asian valmistelu

Lakialoite on valmisteltu eduskunnan pääsihteerin 2 päivänä maaliskuuta 2007 asettamassa työryhmässä. Valmistelutyöhön ryhtymistä eduskunnan turvatoimisäännösten luomiseksi pidettiin tarpeellisena nykyisen säädösperustan riittämättömyyden vuoksi. Sisäasiainministeriön ja oikeusministeriön toimesta samanaikaisesti käynnistetyn, toimikuntapohjaisen valmistelutyön esitutkinta-, pakkokeino- ja poliisilakien uudistamiseksi on määrä valmistua lokakuussa

2008. Eduskunnalla katsottiin olevan ilmeinen tarve saattaa jo ennen tätä ajankohtaa turvallisuus toimintansa perusta lakisääteiseksi.

Työryhmä on kuullut työnsä aikana asiantuntijana poliisijohtaja Kimmo Hakosta sisäasiainministeriöstä.

Lakialoitteesta on hankittu lausunnot eduskuntaryhmiltä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1.1 Laki turvatoimista eduskunnassa

1 §. Lain tarkoitus ja soveltamisala. Pykälän 1 momentin mukaan lain tarkoituksena on eduskunnan toiminnan ja järjestyksen suojaaminen. Muotoilu on informatiivinen, eikä se osoita lain yksilöityjä velvoitteita. Ilmaus "eduskunnan toiminnan ja järjestyksen suojaaminen" toimii säännöksissä lain tarkoitusta kuvaavana käsitteenä.

Eduskunnan toiminnan ja järjestyksen suojaamisella tarkoitetaan ensiksikin täysistunnon ja eduskunnan muun toiminnan turvaamista ulkopuolisilta häiriöiltä. Eduskunnan työjärjestyksen 66 §:n 2 momentin mukaan puhemies voi järjestyksen palauttamiseksi määrätä parvet tyhjennettäviksi. Kiellettyjä ovat pykälän 1 momentin mukaan esimerkiksi suosion ja paheksumisen osoitukset eduskunnan täysistunnossa. Järjestystä rikkoo myös täysistuntoa seuraavaan yleisöön kuuluva henkilö, joka metelöimällä taikka häiritsevällä tai huonotapaisella käytöksellä häiritsee täysistunnon kulkua tai loukkaa täysistunnon arvokkuutta.

Järjestyksen ylläpitämistä eduskunnassa määrittävät sen tehtävät ja toiminta ylimpänä valtiotasona. Lisäksi on otettava huomioon eduskunnan asemasta johtuvat vaatimukset. Eduskuntatalon asema ja arvo yhtenä maan tärkeimmistä kokonaistaideteoksista edellyttää rakennuksen ja sen tilojen sekä sisustuksen vaalimista ja suojaamista vahingonteolta ja ilkivallalta. Suojattavaan omaisuuteen luetaan ehdotettavassa laissa myös työvälineet.

Pykälän 2 momentin mukaan lakia sovelletaan eduskunnan kiinteistöissä ja eduskunnan hallinnassa olevissa muissa tiloissa sekä niiden välittömässä läheisyydessä. Lain soveltamisalaa

ei ole tarpeen määritellä eduskunnan eri toimintojen ja tilojen osalta tätä tarkemmin. Eduskunnan kiinteistöt muodostuvat useasta rakennuksesta, joista Antinkatu 1:n vuokratiloja lukuun ottamatta kaikista on sisäänkäyntien kautta kulku eduskuntataloon, täysistuntosaliin sekä valiokuntien kokoustiloihin. Valiokunnat kokoontuvat säännönmukaisesti omissa kokoushuoneissaan, jotka kahta lukuun ottamatta ovat eduskuntatalossa tai eduskunnan lisärakennuksessa. Tulevaisuusvaliokunnan kokoushuone on Eduskuntakatu 4:ssä sijaitsevassa eduskunnan omistamassa rakennuksessa (D-talo), josta on maanalaisten käytävien kautta yhteys eduskuntataloon. Tarkastusvaliokunnan kokoushuone on Antinkatu 1:ssä sijaitsevasta kiinteistöstä vuokratuissa tiloissa, joista ei ole yhteyttä eduskuntataloon tai eduskunnan lisärakennukseen.

Eduskunnan kiinteistöjä ja eduskunnan hallinnassa olevia muita tiloja sekä eduskunnan välittömään läheisyyteen kuuluvaa aluetta kutsutaan laissa termillä "turvatoimialue". Eduskunnan hallintaan kuuluvat sellaiset tilat, jotka eduskunta on toimintaansa varten pysyväisluonteisesti vuokrannut tai muuten saanut käyttöönsä. Lain soveltamisalaa ei sen sijaan kuulu esimerkiksi jotain tapahtumaa varten vuokrattu tila tai alue taikka tila, joka on käytössä vain lyhytaikaisesti. Silloin kun eduskunta vuokraa lyhytaikaisesti eduskunnan ulkopuolelta tiloja, näiden turvajärjestelyistä vastaa kyseisen kiinteistön omistaja.

Säännös mahdollistaa turvatoimien ulottamisen paitsi eduskuntataloon ja eduskunnan lisärakennukseen myös C-rakennukseen, D-rakennukseen sekä Antinkatu 1:ssä sijaitseviin eduskunnan käytössä oleviin tiloihin. Turvatarkastuksiin ja muihin turvatoimiin voidaan näin ryhtyä

kaikkien eduskunnan hallinnassa olevien rakennusten tai tilojen sisäänkäynneillä, joista on pääsy eduskuntataloon tai eduskunnan muihin tiloihin. Lain soveltamispiiriin kuuluisi myös sellainen tila tai kiinteistö, jonka eduskunta vastaisuudessa vuokraa pysyvästi käyttöönsä.

Eduskunnan hallinnassa olevien tilojen välittömässä läheisyydessä olevat alueet on tarpeen sisällyttää lain soveltamisalaan, koska esimerkiksi eduskunnan portailta tulee olla mahdollista poistaa henkilö tai ryhmä, joka vaarantaa toisen turvallisuutta tai aiheuttaa erityistä häiriötä eduskunnan toiminnalle ja järjestykselle. Samoin on voitava poistaa eduskunnan sisäänkäynnin välittömästä läheisyydestä uhkaavasti käytäytyvä henkilö sekä ryhmä, jonka on syytä epäillä vaarantavan kansanedustajien turvallisuutta heidän saapuessaan eduskuntataloon tai poistuessaan sieltä.

Perustuslakivaliokunta on majoitus- ja ravitsemisliiketoimintaan sovellettavaa sääntelyä arvioidessaan (PeVL 49/2004 vp, s. 3/I) pitänyt tärkeänä, että ilmaisua "välitön läheisyys" tulkitaan suppeasti. Yleensä sillä tarkoitetaan välittömästi liikkeen sisäänkäynnin edessä olevaa, alaltaan vähäistä katu- tai teialueen osaa. Ilmaisua tulee valiokunnan mukaan tulkita samaan tapaan supistavasti järjestyksenvalvojen ja vastaavien toimialuetta sääntelevässä muussakin lainsäädännössä (PeVL 10/2006 vp, s. 3/II).

Perustuslakivaliokunnan linjauksen mukaisesti välittömään läheisyyteen kuuluvilla alueilla tarkoitetaan pykälässä eduskuntatalon pääsisäänkäynnin edessä olevia portaita sekä eduskunnan lisärakennuksen pääoven edessä olevaa aluetta. Turvatoimia ei kuitenkaan tule ulottaa eduskunnan sisäänkäyntien ulkopuolelle muutoin kuin erityisestä syystä, kuten kiireellisissä ja ilmeistä vaaraa merkitsevissä tilanteissa. Muissa tilanteissa asiasta ilmoitetaan tarpeen mukaan poliisille. Turvatoimia ei myöskään ole tarpeen ulottaa eduskunnan välittömässä läheisyydessä tai pääoven portaiden edustalla järjestettäviin mielenosoituksiin tai muihin vastaaviin tilaisuuksiin. Kokoumlislain (530/1999) mukaisissa yleisissä kokouksissa järjestyksenvalvonta kuuluu poliisille. Poliisi saa tehtävään-

sä varten tarpeelliset tiedot yleistä kokousta koskevasta ilmoituksesta, joka tilaisuuden järjestäjän tulee kokoumlislain 7 §:n mukaan tehdä.

Lain henkilöllinen soveltamisala kattaa turvatoimialueelle saapuvat ja siellä olevat henkilöt, kuten yksittäiset vieraat ja vierasryhmät, lehteriyhteisön sekä eduskunnan lisärakennuksessa olevan kansalaisten palvelupisteen, Kansalaisinfon, vieraat. Lain piiriin kuuluvat myös eduskuntaan akkreditoitujen tiedotusvälineiden edustajat, jotka voivat käytännössä kulkea eduskunnan tiloissa varsin vapaasti. Samoin eduskunnan ja eduskuntaryhmien henkilöstö sekä eduskunnassa toimivien ravintoloiden palveluksessa olevat kuuluvat lain soveltamispiiriin.

Pykälän 3 momentin mukaan lakia ei sovelleta kansanedustajiin.

Pykälän 4 momentin mukaan poliisin tehtävistä ja toimivaltuuksista on voimassa, mitä niistä erikseen säädetään. Säännös on tarpeen, jotta ei ole epäselvyyttä poliisin tehtävistä ja toimivallasta suhteessa ehdotettavaan lakiin. Poliisin tehtävistä säädetään ensisijaisesti poliisilaisilla, jonka 1 §:n mukaan poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Poliisin on suoritettava lisäksi muut sille erikseen säädetty tehtävät. Myös eduskunta kuuluu poliisin toimialueeseen. Jos eduskunnassa tapahtuu rikos tai rikostutkinta on muutoin syytä kohdistaa eduskunnan tiloihin, poliisi on asiassa toimivaltainen.

2 §. Rajoitussäännökset. Pykälän 1 momentin mukaan lain mukaisilla turvatoimilla ei saa rajoittaa yleisön oikeutta täysistuntojen seuraamiseen eikä muutoinkaan eduskunnan toiminnan avoimuutta enempää kuin lain tarkoitus välttämättä vaatii. Eduskunnan toiminnan julkisuus on turvattu perustuslaissa. Käytännössä eduskunta pyrkii mahdollisimman laajaan julkisuuteen.

Pykälän 1 momentin toisen virkkeen mukaan henkilön oikeuksiin saa puuttua lakia sovellettaessa vain siinä määrin kuin eduskunnan toiminnan ja järjestyksen suojaamiseksi on välttä-

mätöntä. Säännöksellä ohjataan lain soveltamista tavalla, joka ottaa yksilön oikeudet huomioon riittävästi. Rajoitus merkitsee esimerkiksi sitä, että henkilöntarkastuksilla ei puututa tarkastettavan oikeuksiin, ellei se ole välttämätöntä lain tavoitteiden kannalta. Käytännössä tulee pyrkiä siihen, että lain nojalla suoritettavista tarkastustoimista aiheutuu mahdollisimman vähän haittaa tarkastettaville. Myös turvatarkastus on suoritettava hienotunteisesti. Jos henkilön mukana olevia kantamuksia on turvatarkastuksen tai läpivalaisun perusteella syytä tutkia tarkemmin, tutkimus tulee tehdä paljastamatta kantamusten sisältöä ulkopuolisille.

Pykälän 2 momentti koskee turvatoimien kohdistamista eduskunnan ja eduskuntaryhmän palveluksessa oleviin. Eduskunnan ja eduskuntaryhmän palveluksessa olevat kuuluvat 1 §:n nojalla lain soveltamspiiriin. Heitä ei ole kuitenkaan tarpeen pitää samassa asemassa kuin eduskuntaan saapuvat ulkopuoliset henkilöt, sillä henkilön luotettavuus pyritään selvittämään hänen tullessaan eduskunnan palvelukseen ja luotettavuudesta kertyy tietoa myös palvelusaikana. Eduskunnan pääsihteeri voi säännöksen nojalla turvallisuusjohtajan esityksestä päättää erikseen turvatoimien kohdistamisesta eduskunnan ja eduskuntaryhmän palveluksessa olevaan. Päätös voi koskea myös erikseen määriteltyä tilaisuutta, jolloin turvatoimet voidaan kohdistaa kaikkiin henkilöihin, jotka osallistuvat tilaisuuteen. Päätöksenteko on tarkoituksenmukaista osoittaa eduskunnan ylimpänä virkamiehenä toimivalle pääsihteerille, joka tuntee asemansa puolesta hyvin päätöksenteon kannalta keskeiset turvallisuuskysymykset sekä henkilöstörakenteen. Hänen ollessaan estyneenä päätöksenteko kuuluu tehtävää sijaisena hoitavalle.

3 §. Henkilöllisyyden selvittäminen. Pykälän mukaan turvatarkastajalla on oikeus saada turvatoimialueelle saapuvalta ja siellä olevalta tieto tämän nimestä sekä henkilötunnuksista tai syntymäajasta. Syntymäajan selvittäminen voi olla tarpeen silloin, kun henkilötunnus ei ole saatavilla. Jos henkilö kieltäytyy tällaisten tietojen antamisesta, hänen pääsynsä eduskuntaan voi-

daan lain 9 §:n nojalla kieltää tai hänet voidaan määrätä poistumaan turvatoimialueelta. Rangaistus väärän henkilötiedon antamisesta säädetään rikoslain (39/1889) 16 luvun 5 §:ssä.

Henkilöllisyyttä ei ole tapana selvittää rutiiniluonteisesti eduskuntaan saapuvalta. Käytännössä vieraita pyydetään ilmoittamaan nimensä, joka merkitään sisäänkäynnin yhteydessä pidettävään kirjaan. Myöskään täysistunnon lehterille saapuvan henkilöllisyyden selvittäminen ei normaalisti ole tarpeen, sillä lehteriyleisön kulku on rajoitettu ainoastaan yleisön käyttöön varattuun lehterin osaan. Henkilöllisyys on tapana selvittää esimerkiksi siltä, joka aiheuttaa häiriötä yleisölehterillä tai jonka hallusta tavataan vaarallinen esine, samoin kuin siltä, joka tavaataan ilman saattajaa eduskunnan tiloista tilanteessa, jossa henkilöllisyyden selvittämisen tarve on ilmeinen.

4 §. Turvatarkastus. Turvatoimialueelle saapuvalla ja siellä olevalle voidaan pykälän 1 momentin mukaan tehdä turvatarkastus metallinilmaisinta tai muuta teknistä laitetta käyttäen. Metallinilmaisinta voi olla portin muotoon rakennettu tai turvatarkastajan kädessä oleva metallinilmaisinta, jota kuljetetaan henkilön lähellä. Muun teknisen laitteen mainitseminen säännöksessä mahdollistaa sen, että myös kehitettävät uudet tekniset menetelmät ovat käytettävissä turvatarkastuksissa.

Turvatarkastuksessa selvitetään, onko henkilön hallussa tai hänen mukanaan sellainen esine tai sellaista ainetta, jolla voidaan aiheuttaa vaaraa toisen turvallisuudelle tai erityistä häiriötä eduskunnan toiminnalle ja järjestykselle (1 kohta) tai joka erityisesti soveltuu omaisuuden vahingoittamiseen (2 kohta) taikka jonka hallussapito on laissa tai lain nojalla kielletty (3 kohta). Samassa tarkoituksessa voidaan tarkastaa henkilön mukana olevat kantamukset, jotka voidaan tutkia metallinilmaisimen avulla tai esimerkiksi läpivalaisemalla. Edellä tarkoitettua esinettä ja ainetta kuvaamaan otettaisiin laissa käyttöön tekninen termi "kielletty valmiste". Käsite helpottaa useita jäljempänä laissa olevia viittauksia

momentissa tarkoitettuihin esineisiin ja aineisiin.

Vaaraa turvallisuudelle voidaan aiheuttaa esimerkiksi ampuma- ja teräaseilla sekä räjähdysaineilla ja kaasusumuttimilla. Järjestyslain 10 §:ssä luetellaan toisen vakavaan vahingoittamiseen tarkoitettut tai siihen soveltuvat esineet ja aineet, joiden hallussapito yleisellä paikalla on kielletty. Ampuma-aseiden hallussapito on kielletty ilman asianmukaista lupaa. Vaaraa voidaan aiheuttaa myös terveydelle vaarallisilla laserosoittimilla sekä syövyttävillä aineilla samoin kuin aineilla, jotka soveltuvat toisen vahingoittamiseen taikka lamauttamiseen. Eduskunnan toiminnalle ja järjestykselle häiriötä voi aiheutua esimerkiksi alkoholijuomista sekä spraymaaleista ja muista töhrimiseen soveltuvista aineista. Töhrimiseen soveltuvien aineiden hallussapito ilman hyväksyttävää syytä on järjestyslain 13 §:n mukaan kielletty yleisellä paikalla. Sama koskee ampuma-asetta tai räjähtävää esinettä erehdyttävästi muistuttavia esineitä, joilla voidaan häiritä eduskunnan toimintaa ja järjestystä. Erityisesti omaisuuden vahingoittamiseen soveltuvat muun muassa monen tyyppiset työkalut.

Henkilön mukana oleva omaisuus saadaan 2 momentin nojalla tarkastaa myös muulla tavalla kuin teknisellä laitteella. Tämä tarkoittaa käytännössä laukun tai repun avaamista ja sen sisällön tutkimista. Tarkastuksen tarve voi johtua siitä, että läpivalaisu ei ole mahdollista tai että läpivalaisu on havaittu jokin epäilyttävä esine tai jotain ainetta, jonka vaarattomuus on syytä varmistaa. Henkilön mukana oleva omaisuus voidaan säännöksen nojalla tarkastaa samaan tapaan kuin se tarkastetaan 5 §:n mukaan henkilöntarkastuksen yhteydessä.

Pykälän 3 momentin mukaan saadaan lisäksi tarkastaa turvatoimialueelta löytyvä omaisuus, jos on syytä epäillä, että se sisältää kielletyn valmiste. Tarkastus voi olla tarpeen muun muassa silloin, kun eduskunnan tiloista löytyy kantamus, jonka haltijasta ei ole tietoa. Tarkastaa voidaan myös tiedetyn henkilön omaisuus, joka ei ole tämän mukana. Omaisuus voidaan tarkastaa samalla tavoin kuin henkilön mukana oleva

omaisuus eli metallinilmaisinta käyttäen, läpivalaisemalla tai muulla tavalla kuin teknistä laitetta käyttäen.

5 §. *Henkilöntarkastus.* Pykäläehdotuksen mukaan henkilölle voidaan tehdä henkilöntarkastus sen tutkimiseksi, mitä hänellä on vaatteissaan tai muutoin yllään, jos turvatarkastuksen perusteella tai muutoin on syytä epäillä, että hänellä on mukanaan kielletty valmiste.

Henkilöntarkastus on rajattu pykälässä esineen tai aineen etsimisen tarkoitukseen. Henkilöntarkastus on paremmin perusteltavissa siinä tapauksessa, että turvatarkastus on paljastanut jotain epäilyttävää. Vaikeampaa on arvion tekeminen silloin, kun kysymys on muuhun syyhyn nojaavasta epäilystä. Epäily voi syntyä esimerkiksi sellaisesta henkilön käyttäytymisestä, johon liittyy selvää hermostuneisuutta tai aggressiivisuutta. Epäilyyn voi olla syytä myös silloin, jos on saatu tiettyyn henkilöön tai henkilöryhmään osoittava vihje henkilöturvallisuuden vaarantamisesta tai eduskunnan toimintaan tai järjestykseen kohdistuvasta erityisestä häiriöstä, eikä turvatarkastus tuota riittävää varmuutta asiasta.

Henkilöntarkastuksen saa toimenpiteen luonteen johdosta suorittaa vain tarkastettavan kanssa samaa sukupuolta oleva henkilö.

6 §. *Ajoneuvojen tarkastaminen.* Pykälän mukaan turvatarkastuksessa saadaan tarkastaa turvatoimialueella oleva ja sinne saapuva ajoneuvo metallinilmaisinta tai muuta teknistä laitetta käyttäen taikka muulla sopivalla tavalla sen tutkimiseksi, onko ajoneuvossa tai tavaratoimituksessa 4 §:ssä tarkoitettu kielletty valmiste. Säännös on tarpeen ensiksikin silloin, kun eduskunnan sisäänkäynnin välittömässä läheisyydessä havaitaan auto, jonka pysäköimiselle paikalle ei ole perustetta, ja tilanne herättää epäilyn, että ajoneuvossa on vaaraa aiheuttava kielletty valmiste. Säännöksen nojalla voidaan tarkastaa myös ajoneuvot, joilla kuljetetaan eduskuntaan tavara- ja elintarviketilauksia. Lisäksi voidaan tarkastaa henkilökuljetusta varten tilattu ajoneuvo.

Tarkastaminen voidaan tehdä kuljettamalla kannettavaa metallinilmiasinta tai muuta tarkoitukseen soveltuvaa laitetta ajoneuvon taikka tavaratoimituksen lähellä. Muulla sopivalla tavalla tarkoitetaan ajoneuvon ulkoista tarkastelua tai sen sisätilan tutkimista ajoneuvoon menemällä. Eduskunnan tilaama tavaratoimitus voidaan aina tutkia tarkoituksenmukaisella tavalla. Jos tavaratai elintarvikekuljetustehtävässä olevassa autossa havaitaan tarkastuksen perusteella lain 4 §:ssä tarkoitettu kielletty valmiste, se voidaan ottaa haltuun kuljetuksen ajaksi taikka kieltää ajoneuvon pääsy eduskunnan tiloihin.

Jos turvatoimialueella on pysäköitynä ajoneuvo, josta arvioidaan aiheutuvan vaaraa henkilöiden turvallisuudelle taikka vakavaa vaaraa omaisuudelle, on syytä turvautua poliisiin apuun. Poliisilain 16 §:ssä säädetään vaarallisen teon ja tapahtuman estämisestä. Sen mukaan poliisimiehellä on oikeus päällystöön kuuluvan poliisimiehen määräyksestä ja kiireellisessä tapauksessa ilman määräystäkin päästä muun muassa kulkuun, jos on perusteltua syytä olettaa, että henkeä, henkilökohtaista vapautta tai terveyttä vakavasti vaarantava taikka huomattavaa omaisuus- tai ympäristövahinkoa aiheuttava teko tai tapahtuma on meneillään tai uhkaamassa. Lisäksi edellytetään, että toimenpide on välttämätön vaaran estämiseksi tai räjähdysaineiden, aseiden tai muiden vaarallisten aineiden ja esineiden etsimiseksi ja haltuun ottamiseksi. Poliisin kutsuminen voi olla tarpeen myös silloin, jos ajoneuvon tarkastamisen yhteydessä nousee epäily vaarasta.

7 §. Lähetyksen tarkastaminen. Pykälän 1 momentin nojalla saadaan tarkastaa turvatoimialueelle saapunut posti- ja muu lähetys läpivalaisemalla tai muulla tavalla sen tutkimiseksi, sisältääkö se 4 §:ssä tarkoitettua kiellettyä valmistetta. Lähetyksen avaamiseen ei tällöin ole oikeutta.

Jos lähetyksen tarkastuksen perusteella taikka muusta syystä on aihetta epäillä, että posti- tai muu lähetys sisältää kiellettyä valmistetta, se voidaan 2 momentin nojalla pysäyttää. Läpivalaisu voi esimerkiksi osoittaa, että kirje sisältää

jauhetta tai herättää epäilyn siihen sisältyvästä räjähdysaineesta. Muu syy voi olla esimerkiksi lähetyksen muoto ja koko tai siitä erittyvä haju. Häiriötä eduskunnan toiminnalle ja järjestykselle voi seurata esimerkiksi siitä, että lähetyksestä aiheutuu voimakkaita hajuhaittoja, tai siitä, että se sisältää voimakkaasti värjäävää ainetta. Kiellettyä valmistetta koskevan epäilyn perusteella posti- tai muu lähetys voidaan toimittaa poliisille lähetyksen sisällön selvittämiseksi valvotusti ja turvallisesti taikka sen hävittämiseksi. Poliisin toimivaltuudet lähetyksen käsittelyssä määräytyvät poliisilain nojalla. Poliisille voidaan toimittaa myös vastaanottajan avaama lähetys, joka sisältää 4 §:ssä tarkoitettua kiellettyä valmistetta. Vastaanottajalle voidaan puolestaan toimittaa lähetys, joka on avattu poliisiin toimesta ja havaittu vaarattomaksi.

Päätöksen postilähetyksen pysäyttämisestä tekee turvatarkastaja tarpeen mukaan konsultoiden turvallisuusjohtajaa. Pysäyttämisestä ja sen syystä sekä lähetyksen toimittamisesta poliisille tulee viipymättä ilmoittaa lähetyksen vastaanottajalle. Lähetys voidaan aina avata vastaanottajan luvalla.

8 §. Kielletyn valmisteen haltuun ottaminen ja säilyttäminen. Turvatarkastajalla on pykälän 1 momentin nojalla oikeus ottaa haltuunsa turvatarkastuksessa, henkilöntarkastuksessa tai muutoin löydetty 4 §:ssä tarkoitettu kielletty valmiste.

Haltuun otettu esine ja aine palautetaan 2 momentin mukaan haltijalle hänen poistuessaan turvatoimialueelta. Jos esineen tai aineen hallussapito on kyseiseltä henkilöltä laissa tai lain nojalla kielletty, se on kuitenkin luovutettava poliisille. Tästä on kysymys esimerkiksi silloin, kun henkilön mukana on ampuma-ase, johon ei ole lain mukaista lupaa, taikka alaikäisellä on hallussaan alkoholi juomaa.

Jos henkilö ei lähtiessään nouda häneltä haltuun otettua esinettä, sitä on pidettävä löytötavaran lain (778/1988) 5 §:n mukaisena laitoslöytönä. Laitoslöytö on mainitun lain 8 §:n mukaan toimitettava kahden viikon kuluessa sen talteen ottamisesta poliisille, jollei tavara ole vähäar-

voinen. Omaisuus, jonka hankkiminen tai hallussapito on kielletty tai vaatii viranomaisen luvan, on toimitettava välittömästi poliisille.

9 §. Pääsyn estäminen ja henkilön poistaminen.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan henkilöltä voidaan kieltää pääsy turvatoimialueelle tai hänet voidaan määrätä poistumaan sieltä, jos hänen henkilöllisyyttään ei pystytä luotettavasti selvittämään. Esimerkiksi henkilöllisyyttä osoittavan todistuksen puuttuminen ei kuitenkaan välttämättä vaadi pääsyn kieltämistä.

Momentin 2 kohdan mukaan pääsyn kieltämiseen tai poistumismääräykseen voi johtaa kiellettyminen turvatarkastuksesta tai henkilöntarkastuksesta. Näistä toimenpiteistä kiellettyymiseen on harvoin esitettävissä hyväksyttäviä syitä, joten se johtanee tavallisesti pääsyn kieltämiseen turvatoimialueelle tai määräykseen poistua sieltä.

Momentin 3 kohdan mukaisena syynä on perusteltu epäily siitä, että henkilö vaarantaa toisen turvallisuutta tai aiheuttaa erityistä häiriötä eduskunnan toiminnalle ja järjestykselle. Toisen turvallisuuden vaarantaminen voi tulla kysymykseen niin eduskunnan tiloissa kuin eduskunnan välittömässä läheisyydessä turvatoimialueella. Sama koskee erityisen häiriön aiheuttamista eduskunnan toiminnalle ja järjestykselle, mihin luetaan myös omaisuuden vahingoittaminen. Vaaran aiheuttamista koskevaan perusteltuun epäilyyn voi johtaa esimerkiksi henkilön aggressiivinen tai uhkaava käyttäytyminen samoin kuin alkoholin tai lääkkeiden aiheuttama sekavuus. Tällaiseen käyttäytymiseen voivat kuulua uhkaavat eleet, hyökkäävät liikkeet ja suulliset uhkailut. Turvatoimialueella eduskunnan välittömässä läheisyydessä vaaran uhka voi ilmetä myös teräaseen, ampuma-aseen tai muun väkivallan käyttöön soveltuvan esineen hallussapitona ja sillä uhkaamisena. Eduskunnan tiloihin ei tällaisia esineitä saa kuljettaa. Mahdollista on kuitenkin sekin, että henkilö uhkaa muiden turvallisuutta esineellä, jonka hän on ottanut haltuunsa eduskunnan tiloista.

Henkilön pääsy eduskunnan hallinnassa oleviin tiloihin voidaan 2 momentin nojalla estää tai

hänet voidaan poistaa sieltä, jos hän jättää noudattamatta turvatarkastajan hänelle eduskunnan toiminnan ja järjestyksen suojaamiseksi 1 momentin mukaisesti antamaa kieltoa tulla turvatoimialueelle tai käskyä poistua sieltä ja jos eduskunnan toiminnan ja järjestyksen suojaaminen sitä vaatii.

Silloin kun turvatoimialueella olevan henkilön tai ryhmän käytös ilmentää selvää uhkaa turvallisuudelle tai aiheuttaa erityistä häiriötä eduskunnan toiminnalle ja järjestykselle, tulee henkilöä tai ryhmää kehottaa poistumaan. Sen sijaan on tarkasti arvioitava, onko tällöin aihetta ryhtyä lain mukaisiin voimakeinoin vai onko tarkoituksenmukaisempaa ilmoittaa asiasta poliisille. Kussakin tapauksessa tehtävään tilanteen kokonaisarvioon vaikuttaa myös toimenpiteiden kiireellisyys.

10 §. Henkilön kiinni ottaminen. Henkilö saadaan pykälän nojalla ottaa kiinni, jos pääsyn estäminen turvatoimialueelle tai poistaminen sieltä on ilmeisen riittämätön toimenpide. Kiinni ottamisen tulee olla välttämätöntä muille henkilöille tai omaisuudelle aiheutuvan vakavan vaaran torjumiseksi. Kiinni otettu on pykälän mukaan luovutettava viipymättä poliisin haltuun. Käytännössä poliisi pyydetään paikalle noutamaan kiinni otettu henkilö.

Pääsyn estäminen ja henkilön paikalta poistaminen voi olla riittämätöntä, jos henkilöllä on hallussaan laissa tarkoitettu kielletty valmiste, jolla hän aiheuttaa tai josta aiheutuu vakavaa vaaraa muille henkilöille tai omaisuudelle. Säännöksen nojalla tapahtuva kiinni ottaminen on pakkokeino, jonka tarkoituksena on estää väkivallan uhkaa tai omaisuudelle aiheutuvaa vakavaa vaaraa ilmentävät toimet. Kiinni ottamiseen kuuluu henkilön kuljettaminen poliisi-asemalle tai toimittaminen muulla tavoin poliisin haltuun. Kiinni ottamisessa joudutaan tavallisesti turvautumaan voimakeinoin. Niiden käytön rajoista säädetään 11 §:ssä.

11 §. Voimankäyttö. Turvatarkastajalla on pykälän 1 momentin nojalla tehtävänsä suorittaessaan oikeus henkilön pääsyn estämiseksi turva-

toimialueelle, henkilön poistamiseksi sieltä, henkilön kiinni ottamiseksi, henkilöntarkastuksen toimittamiseksi ja kielletyn valmisteen pois ottamiseksi tarvittaessa käyttää sellaisia voimakeinoja, joita henkilön käyttäytyminen ja muut olosuhteet huomioon ottaen voidaan pitää puolustettavina. Käytettävien voimakeinojen on oltava tarpeellisia ja olosuhteisiin nähden puolustettavia. Puolustettavuuteen kuuluu muun muassa lievimmän voimakeinon valinta sekä voimakeinon käyttäminen tavalla, josta koituu mahdollisimman vähän haittaa. Puolustettavuutta arvioitaessa on otettava huomioon tilanteen uhkaavuus, vastarinnan vaarallisuus sekä muut tilanteen kokonaisarvioon vaikuttavat seikat. Merkitystä on esimerkiksi vastarinnan vaarallisuudella sekä käytettävissä olevilla voimavaroilla suhteessa tilanteen uhkaavuuteen.

Säännöksen nojalla voimakeinoihin ryhtyminen edellyttää arvion tekemistä siitä, onko turvallisuuden tai järjestyksen ylläpitäminen mahdollista muilla tavoin, kuten antamalla riittävän monta kehotusta. Voimakeinojen käyttäminen edellyttää yleensä vastarintaa, kuten henkilön fyysistä, aktiivista tai passiivista käyttäytymistä, joka estää turvatarkastajan virkatoimet. Tällaisena vastarintana voidaan pitää esimerkiksi kieltäytymistä poistumasta kehotuksesta huolimatta tai tunkeutumista eduskunnan tiloihin väkivalloin. Pelkkä sanallinen hyökkäys ei ole vastarintaa, ellei siihen liity väkivallan uhkaa.

Momenttiin on voimakeinojen käytön ohella syytä ottaa viittaussäännös rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momenttiin ja 7 §:ään, joissa säädetään voimakeinojen käytön liioittelusta. Voimakeinojen käyttöön vaikuttaa myös lain 2 § rajaamalla henkilön oikeuksiin puuttumisen siihen, mikä on eduskunnan toiminnan ja järjestyksen suojaamiseksi välttämätöntä.

Pykälän 2 momentissa luetellaan sallitut voimankäyttövälineet. Näitä ovat kaasusumutin, käsiraudat, enintään 70 senttimetriä pitkä patukka ja teleskooppipatukka. Sama välineistö mainitaan ampuma-aseen ohella yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 2 §:n 14 kohdassa voimankäyttövälineen määritelmänä. Kaasusumuttimen osalta laissa viitataan ampuma-ase-

lain (1/1998) 2 §:ään. Voimankäyttövälineet eivät kuulu turvatarkastajan jokapäiväiseen välineistöön, mutta säännös mahdollistaa niiden saatavilla pitämisen. Voimankäyttövälineiden kantamisella ei pidä vaikuttaa eduskunnan toiminnan julkiseen kuvaan, joka on saavutettu muun muassa yleisöavoimuudella. Voimankäyttövälineitä tulee kantaa mahdollisimman huomaamattomasti.

Voimankäyttövälineiden käyttämisen edellytyksenä on 3 momentin mukaan soveltuva, välinekohtainen koulutus. Turvatarkastaja voi siten kantaa vain sellaisia voimankäyttövälineitä, joiden käyttöön hän on saanut koulutuksen. Voimankäyttövälineiden käytön koulutusta järjestetään erikseen poliisin, vankeinhoitoalan, rajavartiolaitoksen ja yksityisen turvallisuusalan tarpeisiin. Eduskunnan turvallisuusyksikössä tarvittava koulutus hankitaan ensisijaisesti poliisihallinnolta. Sisäasiainministeriön alainen poliisikoulu (1.1.2008 alkaen poliisiammattikorkeakoulu) järjestää voimankäyttövälinekohtaista koulutusta sekä poliisille että yksityiselle turvallisuusalalle.

12 §. Turvatarkastaja. Pykälän mukaan laissa säädettyjä toimivaltuuksia saa käyttää vain soveltuvan turvallisuusalan koulutuksen suorittanut eduskunnan virkamies, jonka eduskunnan pääsihteeri on määrännyt turvatarkastajaksi. Pääsihteeri määrää henkilön turvatarkastajan tehtävään yleensä jo virkaan nimittämisen yhteydessä. Toimivaltuudet kattavat henkilöllisyyden selvittämisen ja turvatarkastuksen ohella laissa säädettyt muut toimivaltuudet lukuun ottamatta voimankäyttövälineiden käyttöä, jonka edellytyksenä on lisäksi 11 §:n mukainen välinekohtainen koulutus.

Turvatarkastajan tehtäväkuvaan soveltuvaa koulutusta ei voida täsmällisesti määrittellä. Koulutus voi rakentua monen tyyppisistä turvallisuusalan opinnoista. Turvallisuusalan koulutusta järjestetään erikseen poliisihallinnossa, vankeinhoidossa, rajavartiolaitoksessa ja yksityisellä turva-alalla. Eduskunnan palveluksessa oleville tarpeellinen koulutus järjestetään ensisijaisesti yhteistyössä poliisin kanssa.

13 §. *Virka-apu.* Pykälän nojalla eduskunnan kanslialla on oikeus saada virka-apua poliisilta eduskunnan toiminnan ja järjestyksen suojaamiseksi. Virka-apua voi edellyttää varautuminen mittavaan häiriöön esimerkiksi silloin, kun täysistunnon käsittelyyn on tulossa suurta julkista mielenkiintoa herättänyt asia. Poliisin ja eduskunnan turvallisuusyksikön yhteistoimintana voidaan sen sijaan pitää esimerkiksi tilannetta, jossa poliisi osallistuu turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitämiseen eduskuntatalossa järjestettävässä korkean tason kansainvälisessä tilaisuudessa. Silloin kun eduskunnassa on käsillä ennakoimaton ja turvallisuutta selvästi vaarantava tilanne ja järjestyksen ylläpito ei ole mahdollista eduskunnan turvallisuushenkilöstön voimin, kysymykseen voi tulla rikosepäily. Tällöin poliisin paikalle kutsuminen ei ole virka-aputoimi, vaan kyse on poliisille lain mukaan kuuluvasta tehtävästä.

Virka-apupyynnön tekee eduskunnan kanslian puolesta pääsihteeri tai hänen poissa ollessaan pääsihteerin tehtävää sijaisena hoitava.

14 §. *Tarkemmat määräykset.* Kansliatoimikunta voi pykälän nojalla antaa tarkempia määräyksiä lain mukaisen toiminnan käytännön järjestämisestä ja teknisistä yksityiskohdista sekä 12 §:n mukaan vaadittavasta turvallisuusalan koulutuksesta. Kansliatoimikunnan määräykset voivat koskea muun muassa turvatarkastuksessa käytettävää välineistöä ja sen sijoittamista sekä turvatarkastusten kohdistamista eri henkilöryhmiin. Määräyksillä voidaan esimerkiksi rajata tietyt henkilöryhmät turvatarkastusten ulkopuolelle tai määritellä tarkastusten laajuus eri henkilöryhmien osalta. Määräykset voivat niin ikään koskea ajoneuvojen tarkastusten suorittamiseen liittyviä käytännön toimenpiteitä ja tarkastusten kohdentamista. Lain 12 §:n mukaisen turvallisuusalan koulutuksen osalta määräykset voivat koskea koulutuksen sisältöä ja sen järjestäjää sekä lisäkoulutuksen tarpeen määrittelyä.

15 §. *Voimaantulo.* Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Pykälän 2 momentin mukaan lain voimaan tullessa eduskunnan turvallisuusyksikön henkilöstöön kuuluva, turvallisuustehtäviä hoitava henkilö voidaan määrätä enintään viideksi vuodeksi turvatarkastajaksi sen estämättä, mitä 12 §:ssä säädetään turvatarkastajan koulutusvaatimuksesta. Tähän vaaditaan, että henkilöllä on riittävät edellytykset tehtävän hoitamiseen. Siirtymäsäännös mahdollistaa sen, että vailla 12 §:n mukaista koulutusta olevat henkilöt, jotka lähestyvät eläkeikää, voidaan määrätä turvatarkastajan tehtävään. Näin vältetään tarpeelta perustaa uusia virkoja turvatarkastajien määrän pitämiseksi ennallaan.

1.2 Laki turvallisuusselvityksistä

4 §. *Hakija.* Pykälän 1 momentin 2 kohdan lueteloon ehdotetaan lisättäväksi eduskunnan pääsihteeri. Kohdassa luetellaan ne eduskuntaan liittyvät tahot, jotka voivat hakea perusmuotoisen turvallisuusselvityksen tekemistä. Säännöstä sovelletaan lain 23 §:n mukaan myös suppeaan turvallisuusselvitykseen, joten pääsihteeri voi sen nojalla hakea tällaista turvallisuusselvitystä.

19 §. *Suppean turvallisuusselvityksen tarkoitus.*

Pykälään ehdotettavan uuden 3 momentin mukaan suppea turvallisuusselvitys voidaan tehdä myös henkilöstä, joka työskentelee eduskunnan hallinnassa olevissa tiloissa taikka jolla muutoin tehtävissään on tai tulisi olemaan pääsy sanottuihin tiloihin. Säännös mahdollistaa sen, että eduskunta saa tarpeen mukaan käyttöönsä suppean turvallisuusselvityksen henkilöistä, jotka virka- tai työsuhteessa eduskuntaan liikkuvat eduskunnan hallinnassa olevissa tiloissa. Voimassaolevan sääntelyn mukaan suppea turvallisuusselvitys on rajattu tilanteisiin, joissa määrättyssä paikassa tai tilassa käytetään ulkopuolista työvoimaa esimerkiksi korjaus- tai asennustehtävän suorittamiseksi. Tällaiset paikat ja tilat luetaan tyhjentyvästi nykyisessä 19 §:n 2 momentissa.

2 Voimaantulo

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen tultua hyväksytyksi ja vahvistetuksi. Lain toimeenpanoon kuuluu muun muassa turvallisuusyksikön palveluksessa olevien, turvallisuustehtäviä hoitavien määrääminen turvatarkastajan tehtävään. Tämä edellyttää arviota siitä, onko tehtävään määrättävien koulutuslain mukainen, sekä koulutustarpeesta päättämistä. Lisäksi on arvioitava laissa säädettyjen voimankäyttövälineiden tarvetta sekä niiden käytön edellyttämän koulutuksen järjestämistä. Lain voimaantuloa edeltäviin toimenpiteisiin on tarpeen jättää riittävästi aikaa.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Eduskunnan turvatoimia koskevan lakiehdotuksen säännökset turvatarkastuksesta (4 §) ja henkilöntarkastuksesta (5 §) mahdollistavat puuttumisen perustuslain 7 §:n 1 momentissa jokaiselle turvattuun henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Sama koskee säännöksiä pääsyn estämisestä ja henkilön poistamisesta (9 §) sekä kiinni ottamisesta (10 §). Viimeksi mainitun säännöksen nojalla voidaan puuttua myös perustuslain 7 §:n 1 momentissa turvattuun henkilökohtaiseen vapauteen. Henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei perustuslain 7 §:n 3 momentin mukaan saa puuttua eikä vapautta riistää mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta. Ehdotetulle sääntelylle on hyväksyttävät ja painavat perusteet. Sillä suojataan eduskunnan

1.

Laki

turvatoimista eduskunnassa

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain tarkoitus ja soveltamisala

Tämän lain tarkoituksena on suojata eduskunnan toimintaa ja järjestystä.

toimintaa samoin kuin turvatoimialueella olevien henkilökohtaista turvallisuutta. Toimivaltuuksien käyttöön oikeuttavat säännökset on pyritty laatimaan tarkkarajaisiksi ja täsmällisiksi sekä ottamaan huomioon oikeasuhtaisuudesta johtuvat vaatimukset.

Voimakeinoja saavat lakiehdotuksen 12 §:n takia käyttää vain soveltuvan turvallisuusalan koulutuksen suorittaneet eduskunnan virkamiehet. Lakiehdotuksen 11 §:ssä ovat säännökset turvatarkastajan voimankäyttövälineistä samoin kuin niiden käytön edellytyksenä olevasta soveltuvasta välinekohtaisesta koulutuksesta.

Lakiehdotuksen 7 §:n säännökset lähetysten tarkastamisesta ovat merkityksellisiä perustuslain 10 §:n 2 momentissa turvattuun luottamuksellisen viestin salaisuuden kannalta. Lähetys voidaan ehdotuksen perusteella tarkastaa läpivalaisemalla tai muulla tavalla lähetystä kuitenkaan avaamatta sen tutkimiseksi, sisältääkö se kielletyn valmisteen. Turvatarkastajalla ei siten ole oikeutta hankkia tietoja luottamuksellisen viestin sisällöstä. Sääntely ei näin ollen muodostu perustuslain 10 §:n kannalta ongelmalliseksi.

Edellä esitetyn perusteella lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. On kuitenkin suotavaa, että lakialoite saatetaan perustuslakivaliokunnan käsiteltäväksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavat lakiehdotukset:

Lakia ei sovelleta kansanedustajiin.
Poliisin tehtävistä ja toimivaltuuksista on voimassa, mitä niistä erikseen säädetään.

2 §

Rajoitussäännökset

Tämän lain nojalla ei saa rajoittaa yleisön oikeutta täysistuntojen seuraamiseen eikä muutoinkaan eduskunnan toiminnan avoimuutta enempää kuin lain tarkoitus välttämättä vaatii. Yksilön oikeuksiin saa lakia sovellettaessa puuttua vain siinä määrin kuin eduskunnan toiminnan ja järjestyksen suojaamiseksi on välttämätöntä.

Tämän lain mukaisia toimivaltuuksia voidaan kohdistaa eduskunnan ja eduskuntaryhmän palveluksessa olevaan silloin, kun eduskunnan pääsihteeri erityisestä syystä eduskunnan turvallisuusjohtajan esityksestä erikseen niin päättää.

3 §

Henkilöllisyyden selvittäminen

Turvatarkastajalla on oikeus saada turvatoimialueelle saapuvilta ja siellä olevalta tietoa tämän nimestä sekä henkilötunnuksesta tai syntymäajasta.

4 §

Turvatarkastus

Turvatarkastuksessa saadaan metallinilmaisinta tai muuta teknistä laitetta käyttäen tarkastaa turvatoimialueelle saapuva ja siellä oleva henkilö sekä hänen mukanaan oleva omaisuus sen selvittämiseksi, onko hänen hallussaan esine tai ainetta (*kielletty valmiste*):

1) jolla voidaan aiheuttaa vaaraa toisen turvallisuudelle tai erityistä häiriötä eduskunnan toiminnalle ja järjestykselle;

2) joka erityisesti soveltuu omaisuuden vahingoittamiseen; tai

3) jonka hallussapito on laissa tai lain nojalla kielletty.

Henkilön mukana oleva omaisuus saadaan tarkastaa myös muulla tavalla kuin teknistä laitetta käyttäen.

Turvatoimialueelta löytyvä omaisuus saadaan tarkastaa 1 ja 2 momentissa mainitulla tavalla, jos on syytä epäillä, että se sisältää kielletyn valmiste.

5 §

Henkilöntarkastus

Jos turvatarkastuksen perusteella tai muutoin on syytä epäillä, että henkilöllä on mukanaan kielletty valmiste, hänelle voidaan tehdä henkilöntarkastus sen tutkimiseksi, mitä hänellä on vaatteissaan tai muutoin yllään. Henkilöntarkastuksen suorittajan tulee olla samaa sukupuolta kuin tarkastettava.

6 §

Ajoneuvojen tarkastaminen

Turvatoimialueella oleva ja sinne saapuva ajoneuvo saadaan tarkastaa metallinilmaisinta tai muuta teknistä laitetta käyttäen taikka muulla sopivalla tavalla sen tutkimiseksi, onko ajoneuvossa tai tavaratoimituksessa kielletty valmiste.

7 §

Lähetysten tarkastaminen

Turvatoimialueelle saapunut posti- ja muu lähetys saadaan tarkastaa läpivalaisemalla tai muulla tavalla lähetystä avaamatta sen tutkimiseksi, sisältääkö se kielletyn valmiste.

Jos tarkastuksen perusteella tai muutoin on syytä epäillä, että posti- tai muu lähetys sisältää kielletyn valmiste, lähetys saadaan pysäyttää ja tarvittaessa toimittaa poliisille. Tällaisesta toimenpiteestä ja sen syystä on viipymättä ilmoitettava lähetysten vastaanottajalle.

8 §

Kielletyn valmisteen haltuun ottaminen ja säilyttäminen

Turvataarkastajalla on oikeus ottaa haltuunsa turvataarkastuksessa, henkilöntarkastuksessa tai muutoin löydetty kielletty valmiste.

Haltuun otettu kielletty valmiste palautetaan haltijalle hänen poistuessaan turvatoimialueelta. Valmiste luovutetaan kuitenkin viipymättä poliisille, jos sen hallussapito on kyseiseltä henkilöltä laissa tai lain nojalla kielletty.

9 §

Pääsyn estäminen ja henkilön poistaminen

Henkilöltä voidaan kieltää pääsy turvatoimialueelle tai hänet voidaan määrätä poistumaan sieltä, jos:

1) hänen henkilöllisyyttään ei pystytä luotettavasti selvittämään;

2) hän kieltäytyy turvataarkastuksesta tai henkilöntarkastuksesta; tai

3) on perusteltua syytä epäillä, että hän vaarantaa toisen turvallisuutta tai aiheuttaa erityistä häiriötä eduskunnan toiminnalle ja järjestykselle.

Henkilön pääsy turvatoimialueelle voidaan estää tai hänet voidaan poistaa sieltä, jos hän jättää noudattamatta turvataarkastajan hänelle eduskunnan toiminnan ja järjestyksen suojaamiseksi 1 momentin mukaisesti antamaa käskyä tai kieltä ja jos eduskunnan toiminnan ja järjestyksen suojaaminen sitä vaatii.

10 §

Henkilön kiinni ottaminen

Henkilö saadaan ottaa kiinni, jos pääsyn estäminen turvatoimialueelle tai poistaminen sieltä on ilmeisen riittämätön toimenpide ja jos kiinni ottaminen on välttämätöntä muille henkilöille tai omaisuudelle aiheutuvan vakavan vaaran torjumiseksi. Kiinni otettu on viipymättä luovutettava poliisin haltuun.

11 §

Voimankäyttö

Turvataarkastajalla on tehtävänsä suorittaessaan oikeus henkilön pääsyn estämiseksi turvatoimialueelle, henkilön poistamiseksi sieltä, henkilön kiinni ottamiseksi, henkilöntarkastuksen toimittamiseksi ja kielletyn valmisteen poistamiseksi tarvittaessa käyttää sellaisia voimakeinoja, joita henkilön käyttäytyminen ja muut olosuhteet huomioon ottaen voidaan pitää puolustettavina. Puolustettavuutta arvioitaessa on otettava huomioon tilanteen uhkaavuus, vastarinnan vaarallisuus sekä muut tilanteen kokonaisarvioon vaikuttavat seikat. Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain (39/1889) 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

Turvataarkastajan voimankäyttövälineitä ovat kaasusumutin, käsiraudat, enintään 70 senttimetriä pitkä patukka ja teleskooppipatukka. Turvataarkastajan tulee kantaa voimankäyttövälineitä mahdollisimman huomaamattomasti.

Turvautuessaan voimakeinoihin turvataarkastaja saa käyttää vain niitä pykälän 2 momentissa mainittuja voimankäyttövälineitä, joiden käyttöön hän on saanut soveltuvan välinekohtaisen koulutuksen.

12 §

Turvataarkastaja

Tämän lain mukaisia toimivaltuuksia saa käyttää vain soveltuvan turvallisuusalan koulutuksen suorittanut eduskunnan virkamies, jonka eduskunnan pääsihteeri on määrännyt turvataarkastajaksi.

13 §

Virka-apu

Eduskunnan kanslialla on oikeus pääsihteerin pyynnöstä saada virka-apua poliisilta eduskunnan toiminnan ja järjestyksen suojaamiseksi.

14 §

Tarkemmat määräykset

Kansliatoimikunta voi antaa tarkempia määräyksiä tämän lain mukaisen toiminnan käytännön järjestämisestä ja teknisistä yksityiskohdista sekä 12 §:n mukaan vaadittavasta turvallisuusalan koulutuksesta.

15 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain voimaan tullessa eduskunnan turvallisuusyksikön henkilöstöön kuuluva turvallisuustehtäviä hoitava virkamies, jolla ei ole 12 §:ssä edellytettyä koulutusta, voidaan tästä huolimatta määrätä enintään viideksi vuodeksi turvatarkastajaksi, jos hänellä on riittävät edellytykset tehtävän hoitamiseen.

2.

Laki

turvallisuusselvityksistä annetun lain 4 ja 19 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan turvallisuusselvityksistä 8 päivänä maaliskuuta 2002 annetun lain (177/2002) 4 §:n 1 momentin 2 kohta, sellaisena kuin se on laissa 605/2007, sekä *lisätään* 19 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

4 §

Hakija

Perusmuotoisen turvallisuusselvityksen tekemistä voivat hakea:

- 2) eduskunnan kansliatoimikunta, eduskunnan pääsihteeri, eduskunnan oikeusasiamies ja valtionalouden tarkastusvirasto;

19 §

Suppean turvallisuusselvityksen tarkoitus

Suppea turvallisuusselvitys voidaan tehdä myös henkilöstä, joka työskentelee eduskunnan hallinnassa olevissa tiloissa taikka jolla muutoin tehtävissään on tai tulisi olemaan pääsy saottuihin tiloihin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

LA 5/2008 vp — Timo Kalli /kesk ym.

Helsingissä 14 päivänä helmikuuta 2008

Timo Kalli /kesk
Pekka Ravi /kok
Jukka Gustafsson /sd
Annika Lapintie /vas

Janina Andersson /vihr
Ulla-Maj Widenroos /r
Bjarne Kallis /kd
Raimo Vistbacka /ps